

595. 706492

.E61

Insects

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSCHE ENTOMOLOGISCHE VEREENIGING

No. 330

Deel XIV

1 December 1952

Adres der Redactie:

B. J. LEMPKE, Oude IJselstraat 12^{III}, Amsterdam-Zuid 2 — Nederland

C. Doets †: Lepidopterologische mededelingen over 1950-1951 (p. 177). — F. G. A. M. Smit: Monstrosities in Siphonaptera III (p. 182). — L. G. E. Kalshoven: Observations on the attractiveness of certain materials for termites (p. 188). — Literatuur: (p. 191: B. J. Lempke). — Korte mededelingen: (p. 181: M. Kooi; p. 190, 191: B. J. Lempke; p. 190, 192: G. L. van Eyndhoven; p. 191: R. Westerneng; p. 192: Mededeling).

Lepidopterologische mededelingen over 1950-1951

door

C. DOETS †

Dat onze kennis van het voorkomen van Microlepidoptera in Nederland nog niet groot is in vergelijking met die van andere landen, blijkt alweer, daar in deze jaren meer dan 20 soorten als faunae novae species gemeld konden worden; weliswaar meest soorten, die in omliggende landen gewoon zijn, maar toch ook enige, die daar zeldzaam of zeer zeldzaam zijn. In deze mededelingen behandel ik, behalve enige zeldzame, 13 nieuwe door mij gevangen en gekweekte soorten, waarvan er 12 reeds in 't kort door de heer BENTINCK namens mij op de 83ste en 84ste Wintervergadering vermeld worden. *Mompha nodicolella* Fuchs wordt voor 't eerst als f.n.sp. gemeld.

Zeer succesvol zijn de lichtvangsten geweest op de St. Pietersberg door het Rijksmuseum van Nat. Historie te Leiden. Niet minder dan 6 f.n.sp. konden hier geregistreerd worden en dit aantal zal nog wel met enige soorten vermeerderd worden, daar het onderzoek van de buit nog niet beëindigd is. Deze 6 nieuwe soorten heb ik reeds vermeld in het Natuurhistorisch Maanblad 41 : 23 (1952).

Hoewel de jaren 1950 en 1951, zoals algemeen beweerd wordt, slechte jaren waren voor de vangst, heeft de lichtvangst te Denekamp, Egmond, Valkenburg, Geulem en Hilversum toch flinke resultaten opgeleverd. Ook de onderzoeking van de schorren aan de westkust van Z. Beveland leverde een paar nieuwe soorten.

Nader onderzoek heeft uitgewezen, dat het ex. van *Xystophora pulveratella* H.-S., dat de heer BENTINCK namens mij als f.n.sp. op de 83ste Wintervergadering vermeldde en tevens opnam in zijn aanvullende lijst (Tijdschrift v. Ent. 94 : 331), een klein, ongetekend ex. is van *Metzneria carlinella* Stt., zodat *pulveratella* van de lijst moet vervallen.

Crambus permutatellus H.-S. en *C. myellus* Hb. In Zeitschr. Wiener Ent. Ges. 36 : 89 heeft DE LATTIN aangetoond, dat de soort, die wij altijd voor *myellus* hebben gehouden, niet deze is, maar *permutatellus*. Het blijkt, dat *myellus* uitsluitend in bergachtige streken voorkomt (Alpen en Karpaten), terwijl *permutatellus* in geheel Europa wordt aangetroffen. Dat deze dwaling niet eerder werd ontdekt, vindt zijn oorzaak in het

JAN 23 1953

feit, dat de imagines uiterlijk zeer veel op elkaar gelijken. De genitalia verschillen echter duidelijk. In de lijst van Ned. Microlepidoptera moet *myellus* dus door *permutatellus* vervangen worden.

Euzophera fuliginosella Hein. In Juli 1950 ving ik op de Hoorneboegheide bij Hilversum 2 en in de Soesterduinen 4 exx. van deze tot nu toe weinig in 't land waargenomen soort op licht. Misschien is zij in heidestreken algemener dan wij denken.

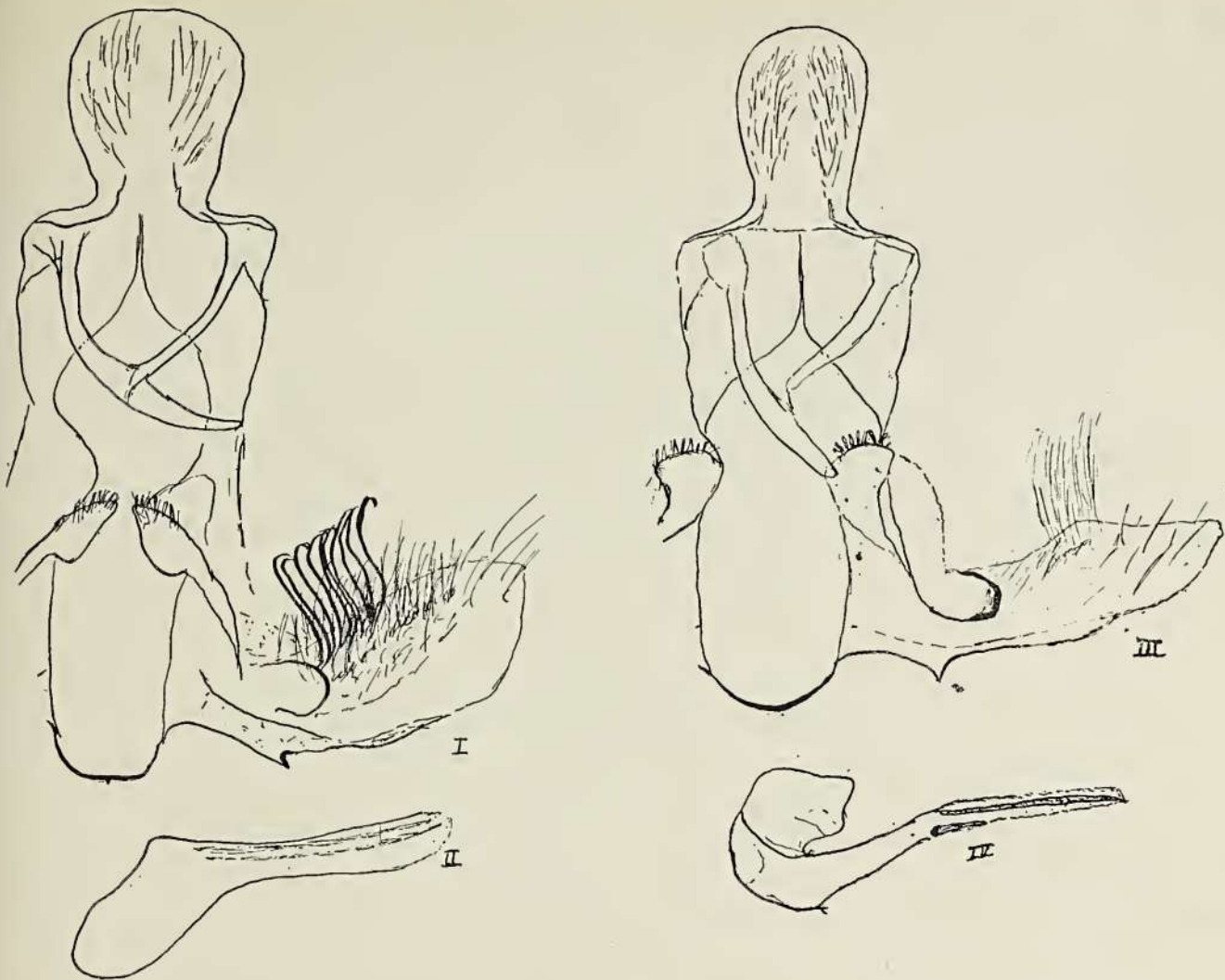
Pterophorus carphodactylus Hb. Op 13-V-1951 veel rupsen in het hart van jonge planten van *Inula conyza* D.C. in de duinen der Amst. Waterleiding. Zij zijn witgroen; kop, schild, voorpoten en de langwerpige, rechthoekige chitineplaatjes op elk segment zwartbruin. De aangetaste planten blijven in groei achter en vallen daardoor licht in het oog. Ik heb enige plantjes, waarin zich een rups bevond, uitgegraven en in een terrarium met wat vochtige aarde geplant, waarvoor *Inula conyza*, die een zeer korte wortel heeft, zich gemakkelijk leent. De rupsen verpopten in hun woning en van 6 tot 20-VI kwamen de motten uit. De kweek is op deze manier wel zeer gemakkelijk.

In verschillende werken lees ik, dat er een 2e generatie voorkomt, waarvan de rupsen van eind Juli tot Sept. in de bloemen en van de zaden leven, maar ofschoon ik in Aug. nauwkeurig de bloemen van veel planten, die op dezelfde plek groeiden waar ik de rupsen van de eerste generatie vond, heb nagezocht, heb ik noch een rups noch een mot kunnen ontdekken van deze 2e generatie.

De soort is vermeld uit geheel Europa, behalve Scandinavië. In Engeland is zij alleen op het eiland Wight aangetroffen.

Siclobola neglectana H.-S. (*Cacoecia negl.*). Op 22-VII-1950 ving ik 3 afgevlogen ♂♂ van deze zeldzame Tortricide op licht in de duinen bij Egmond. De soort is in Nederland slechts gevangen door DE ROO VAN WESTMAAS bij Velp waar zij om eiken vloog (zie SNELLEN 2: 211). Verder is *neglectana* alleen, en wel zeer zelden, waargenomen in Duitsland. Over de biologie is zo goed als niets bekend; alleen KENNEL (Pal. Tortriciden: 189) vermeldt, dat SCHMIDT eenmaal de rups vond aan *Fragaria* en dat hij de mot kweekte. Ik betwijfel echter of dit de vaste voedselplant is van *neglectana*. Het lijkt me, dat de rups op eiken leeft en na het vallen der bladeren op de grond verder leeft tussen dor loof, zich in 't voorjaar daar verpopt en dit wel doet in bladeren van lage planten, zoals de aan *Ligustrum* levende *S. unifasciana* Dup. In de zeer verouderde Cat. Lep. Pal. Faunengeb., Theil II, van STAUDINGER-REBEL, is *neglectana* in het genus *Cacoecia* geplaatst (no. 1529) na *unifasciana* Dup., maar omdat *neglectana* geen costaal-omslag heeft, plaatsten KENNEL e.a. de soort in het genus *Tortrix*. Of een costaal-omslag een voldoende kenteken is om een genus vast te stellen betwijfel ik zeer. Van dezelfde gedachte is ook DIAKONOFF (zie Verslag Winterverg. 1951, p. XXIV). Dat hierover de meningen nogal uiteen lopen blijkt wel, daar LHOMME in Cat. des Léps. de France et de Belgique twee soorten met costaal-omslag in het genus *Tortrix* heeft geplaatst.

Behalve dan deze costaal-omslag komt *neglectana* in vleugelvorm en tekening zeer sterk met *unifasciana* overeen. PIERCE, Gen. of the Tortricidae: 5, pl. II, plaatste *unifasciana* in een apart genus tussen *Pandemis*

Siclobola unifasciana Dup. I ♂ genitalia, II. aedoeagus.
Siclobola neglectana H.S. III ♂ genitalia, IV. aedoeagus.

en *Clepsis* en daar er geen naam voor beschikbaar was gaf hij dit genus een nummer. DIAKONOFF heeft echter, toen hij een nauw aan *unifasciana* verwante soort van Madagascar beschreef in Mém. Inst. scientif. Madagascar, Série A, 1 (1) : 25 (1947) dit genus beschreven en *Siclobola* genoemd. Als we de genitalia van *unifasciana* en *neglectana* vergelijken, valt dadelijk de grote verwantschap op en als PIERCE *neglectana*, die in Engeland niet inheems is, had onderzocht, zou hij zonder twijfel deze in het genus van *unifasciana* geplaatst hebben. Bij *neglectana* zijn de valven smaller en puntiger en zij missen de eigenaardige gebogen lange doorns, zoals die bij *unifasciana* voorkomen. In plaats hiervan heeft *neglectana* hier een bos stijve haren. Deze eigenaardige gebogen doorns beschouw ik overigens niet als een generiek, maar wel als een specifiek kenmerk. De generieke kenmerken zijn: de brede uncus en vooral de aan de dorsum in een punt uitlopende sacculus.

Lozopera dilucidana Stph. Eén ♂ op licht op 22-VII-1950 in de duinen bij Egmond. Een zeldzame soort, die wel een eeuw lang alleen bekend was in Engeland en op Sicilië. Of zij in Zweden voorkomt is twijfelachtig (BENANDER: Op. Ent. 11 (1—2) : 76). Volgens L'HOMME (Cat. Léop. France, p. 205, no. 2205) is *dilucidana* echter ook hier en daar in Frankrijk gevonden. De rups leeft in Aug.-Sept. in de schermen van Umbelliferae en overwintert in de stengels, alwaar zij in het voorjaar verpopt. Als voedselplanten worden opgegeven: *Heracleum*, *Daucus* en *Pastinaca*. Op de plek waar ik het dier ving, groeit veel *Pimpinella saxi-*

fraga L. Waarschijnlijk leeft de rups hier aan deze plant. Zeer goede artikels over *Lozopera*-soorten vindt men in Ent. Monthly Mag. 1898 : 76 door WALSINGHAM en in Am. de Pap. 4 : 246 door DATTIN.

Conchylis roseana Hw. De rupsen van deze nog weinig in 't land waargenomen soort vond ik in 't begin van Aug. 1950 op de Sint Pietersberg in kaardebollen (*Dipsacus pilosus* L.). Zij zijn te vinden in de spindel, maar of zij van het merg hiervan of van de zaden leven, heb ik niet kunnen vaststellen. De kaardebollen bewaarde ik buiten in een terrarium met mos en geperforeerde bodem. In 't voorjaar hadden de rupsen de toen reeds verrotte kaardebollen verlaten om in het mos te verpoppen. Pas in de laatste dagen van Juli 1951, toen ik reeds aan het welslagen van de kweek ging twifelen, kwamen enige imagines uit. Er schijnt ook een partiële tweede generatie voor te komen, want toen ik in Oct. de kaardebollen inspecteerde, zag ik er een paar lege pophulzen uitsteken.

Semasia maritima Westwood (*candidulana* Nolcken). Op 19-IX-1950 vond ik de toen nog jonge rupsen van deze Tortricide aan *Artemisia maritima* L. langs het Sloe (westkust van Z. Beveland). De kweek ging slecht, omdat de rupsen nog jong waren en ik geen gelegenheid had om het voedsel te verversen. Er was slechts één volwassen rups bij; deze verpopte in een spinsel op de grond en leverde op 26-VI-1951 de mot. Toen ik op 6-X-1951 weer naar het Sloe ging om rupsen te verzamelen, bleek, dat zij zeer veelvuldig waren en reeds volwassen. Volgens gegevens komt *maritima* voor in Engeland, Duitsland, Frankrijk, Polen, Rusland en de Scandinavische landen. JÄCKH ving *maritima* veelvuldig op het eiland Wangeroog in Juli 1947 vliegend om *Art. maritima*. Over de nomenclatuur is veel geschreven, zie WALSINGHAM, Ent. mo. Mag. 1907 : 219 ; LHOMME, Am. de Pap. 9 : 82.

Het laat zich aanzien, dat *maritima* uitsluitend aan de kust voorkomt, maar toch zijn er vangsten uit het binnenland bekend. LHOMME ving een ex. in Lotharingen en in Polen werd de soort om *Artemisia absinthium* L. gevangen (SCHILLE, Fauna Motyli Polski : 123). WALSINGHAM meende een klein verschil in tekening aan de onderzijde van de costa der vvl. te zien tussen de Engelse exemplaren (*maritima* Westwood) en de Duitse (*candidulana* Nolck.). De mogelijkheid bestaat dus, dat *candidulana* toch een goede soort is waarvan de rups leeft op andere *Artemisia*-soorten, daar *A. maritima* niet in het binnenland voorkomt.

Argyresthia conjugella Z. f. *aeratella* Stt. In de laatste dagen van Juni 1951 ving ik in de moerassen bij Kortenhoef enige exemplaren van deze vorm, die vroeger in Engeland voor een goede soort werd gehouden. De genitalia van ♂ en ♀ komen echter volkomen overeen met die van de typische vorm van *conjugella*, die daar ook veelvuldig vloog. Bij f. *aeratella* zijn de vvls. egaal bruin zonder enige tekening; bij overgangen naar de typische vorm zijn de tegenvlekken door lichte schubben min of meer duidelijk aangeduid.

Bryotropha domestica Hw. Een ♂ op licht 8-VIII-1950 te Valkenburg (L.). Een tamelijk zelden waargenomen soort; vermeld uit Engeland, Duitsland, Frankrijk, Spanje en Italië. Volgens mijn gegevens nog niet vermeld uit Polen, Rusland, Finland, de Scandinavische landen en Bel-

gië. In dit laatste land zal zij echter zeker gevonden kunnen worden. Ofschoon de soorten van het geslacht *Bryotropha* moeilijk uit elkaar te houden zijn, is *domestica* door de lichte kleur der vvl., waarop de donkere stippen scherp uitkomen, en vooral ook door de afwijkend gevormde mannelijke genitalia, een zeer kenbare soort. PIERCE (Genitalia Tineina p. 10, pl. V.) heeft *domestica* niet ingedeeld in het door hem nieuw ingestelde geslacht *Mniophaga*, maar naar de vorm van het signum in het geslacht *Bryotropha*, hoewel het door de uitzonderlijke vorm van de mannelijke genitalia misschien gerechtvaardigd zou zijn hier een nieuw genus op te stellen.

Gnorimoschema blandulella Tutt. *Gnorimoschema* Busck moet volgens JÄCKH en KLIMESCH de genusnaam *Phthorimaea* Meyr. vervangen. Eind Juni en begin Juli 1951 ving ik enige exemplaren van deze soort, die in de groep behoort, waarvan de rupsen op Caryophyllaceae leven. JÄCKH, die de soort ook op het eiland Wangeroog ving, bevestigde mijn determinatie. In verschillende verzamelingen van inlandse Microlepidoptera vond ik *blandulella* onder *semidecandrella* Threlfall, een soort, die ik ook veel onder de soortnaam *maculiferella* Dgl. vermeld zag. Het is me nog niet gelukt een exemplaar van de echte *maculiferella* te vinden in de verzamelingen. Alle dieren onder deze naam waren *semidecandrella* of *blandulella*. BENANDER is in Zweden tot dezelfde conclusie gekomen (Ent. Tidskrift 1941 : 40). LHOMME vermoedt, dat de rups van *maculiferella* op *Crataegus* leeft, hetgeen ik wel zeer onwaarschijnlijk acht. *G. semidecandrella* Dgl. heb ik bij tientallen gekweekt uit *Cerastium semidecandrum* L. en *arvense* L. in de duinen der Amst. Waterleiding en bij Egmond en op deze planten zijn zeker ook de rupsen van *maculiferella* en *blandulella* te vinden. Zonder twijfel komt *blandulella*, die in alle naburige landen gevonden is, hier in 't land in de gehele duinstreek voor. (Slot volgt).

Overwintering van poppen. Vorig jaar heb ik talrijke rupsen in het aquarium doen verpoppen, en hieronder bevonden zich ook een flink aantal diverse Sphingiden. Na algehele verpopping heb ik de poppen opgedolven en overgebracht in een gesloten houten kist met glasdeksel opgevuld met nat zaagsel. De kist werd geplaatst in een koel vertrek en gedurende de winter werd 2 à 3 maal het zaagsel opnieuw bevochtigd. Alle poppen zijn zonder uitzondering deze zomer uitgekomen. Hieruit blijkt :

1. Dat nat zaagsel de voorkeur heeft boven aarde, daar het hout een sterk vochtopnemend vermogen heeft, een grote mate van poreusheid heeft en geen schimmel vormt.

2. Dat afsluiting van de buitenlucht geen nadelige gevolgen heeft en dat minder vaak behoeft te worden bevochtigd.

Het spreekt wel vanzelf, dat tegen de tijd van uitkomen de poppen weer uit het zaagsel worden opgedolven en in een ruimte overgebracht, waar de vlinder zich gemakkelijk kan ontplooien. De methode beschreven in SOUTH, waarbij de poppen in hokjes worden geplaatst en omgeven worden door watten heeft mij ook goed voldaan. Met succes kan hiervoor worden gebruikt een plankje van voldoende dikte waarin gaten van diverse diameters worden geboord.

M. Kooi, Rembrandt van Rijnstraat 12, Groningen.